

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

יו"ל לזיכוי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) בהרה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת בהעלותך

סיוון תשפ"ה | גיליון ע"ג (שנה ב')

שבת של תורה פנינים מאירים לשולחן השבת

כל ישראל חביבים

על הכתוב בפרשתנו (במדבר ח, יט) וְאַתָּה אֶת הָעָם תְּחַיֶּה לְאֶחָד וּלְכָל אֶחָד מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', כותב רש"י: 'חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה'.

מבאר הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע בספה"ק 'קדושת לוי', מדוע דווקא כאן בפרשת לקיחת הלויים נזמנת חיבת ישראל? כי אדם הבוחר דבר מסוים, מוכח לכאורה שהוא אוהב דבר זה יותר משאר דברים, וכאן שבחר הקב"ה בלויים, עלולים לטעות ולחשוב שאחרי שבחר בלויים שוב אין אהבתו לשאר ישראל, לפיכך הדגיש וכתב דווקא כאן 'בני ישראל' חמשה פעמים, להודיע שהוא מחבב את כל ישראל באותה מידה שהוא מחבב את הלויים [ומה שבחר בלויים הוא רק לכפר על בני ישראל].

כל דור והחצוצרה שלו

בפרשת השבוע נאמר למשה רבנו (במדבר י, ב) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף, ורש"י כותב: 'עשה לך - אתה עושה ומשתמש בהם, ולא אחר'.

מדוע באמת לא רצה הקב"ה שישתמשו יהושע ומנהיגי ישראל אחריו בחצוצרות הללו?

ביאור נפלא יקרי מביא הגאון רבי חיים שאול קויפמאן זצ"ל, ראש ישיבת גייטסהעד, בספרו 'משחת-שמן', בשם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זי"ע ובשם האדמו"ר הגה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, אשר שניהם התנבאו בסגנון אחד:

מטרת החצוצרות הלוא היתה לאסוף את העם ללמדם דרך ה' ומצוות התורה. אולם האופן והצורה שבו לימד משה רבנו את התורה לבני דורו, דור דעה, אינו בהכרח האופן שבו ילימד יהושע את התורה לבני דורו. כך גם האופן שלימד יהושע, אינו בהכרח אותו אופן שהמנהיגים אחריו לימדו את אנשיהם. אמנם את התורה אסור לשנות, אבל צורת ההגשה משתנית, ולא הדרך והגשיה שמתאימה לבני עליה, מתאימה לאנשים במדרגה נמוכה, ולפעמים יש צורך להתאים את הסגנון והשפה לפי רמת המקבל.

לכן לא הוריש משה את החצוצרות למנהיגים אחריו, ללמדנו יסוד גדול, שההנהגה שבכל דור ודור שייכת לבני הדור ההוא בלבד, ולא תמיד אפשר להעביר את אופני ההנהגה מדור אחד לדור הבא אחריו, כי לכל תקופה ותקופה יש את הניסיונות ודרכי ההתמודדות השייכים לאנשי הדור הזה לבדם, ובהתחלף כל דור משתנים גם כן סדרי המלחמות והאופנים להתגבר על הניסיונות.

אוצר התורה יהלומים מתוך הפרשה

זאת אֲשֶׁר לְלוֹיִים (ח, כד). שְׁנַיִם פּוֹסְלִים בָּהֶם, ואֵין הַמוֹמִיִּם פּוֹסְלִים בָּהֶם (רש"י)

רמז יש בדברי רש"י: 'מומים' - כלומר כישלונות ונפילות שיש לאדם, אינם פוסלים את האדם. אבל 'שניים' שעוברות, כשאדם מבזבז שנותיו וזמנו לבטלה, זה פוסל אותו, כי זמן שנשרף אין לו תחליף.

(בית ישראל, להגה"ק רבי ישראל מגור זי"ע"א)

עַל פִּי ה' יִחַנּוּ וְעַל פִּי ה' יִסְעוּ (ט, כ)

שם שמים צריך להיות שגור על פיו של אדם בכל פעולה ותנועה. תמיד יאמר 'אם ירצה השם' או 'בעזרת השם'. לכן נאמר כאן: 'על פי ה' יחננו ועל פי ה' יסעו' - בנסיעתו יאמר אני נוסע בעזרת ה', ואני עתיד לחנות במקום פלוני בעזרת ה'.

(של"ה הקדוש, להגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ זי"ע"א)

וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֻרוֹת הַתְּאֵהוּ (יא, לד)

כשראו שאר האנשים את סופם הנורא של המתאווים, שבגלל תאוותם הובלו לקבורה, אזי התבטלה התאוה מלבם. לכן נקרא המקום 'קבורת התאוה', ולא 'קבורת המתאווים', על שם ששם נקברה והתבטלה התאוה משאר האנשים.

(בינה לעתים, להגה"ק רבי עזריה פיג'ו זי"ע"א)

שערי תורה קבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

מה בפרשה:

פרשת בהעלותך כוללת בתוכה כמה מאורעות והתרחשויות מרכזיות מהתקופה בה היו ישראל במדבר, לצד תיאור סדר המסעות במדבר על פי הענן והחצוצרות.

נושאי הפרשה:

הדלקת המנורה • טהרת ועבודת הלויים • פסח שני • המסעות • החצוצרות • המתאווים ועונשם • המתאווים • נבואת הזקנים • צרעת מרים

א. המנורה

אהרן הצטווה להכין ולהדליק את הנרות, כשכל הנרות פונים אל הקנה האמצעי.

ב. הלויים

טרם החלו הלויים לעבוד, היוו עליהם מי פרה אדומה. הם טבלו במים וגילחו את כל שערויהם. בני ישראל סמכו ידיהם על ראשם, ואהרן הניף את כל אחד מהם, והם הקריבו קרבנות.

הלוי לומד חמש שנים כדי לדעת כיצד לעבוד, ואחר כך הוא עובד מגיל 30 ועד גיל 50. לאחר שמלאו לו 50 שנה הוא יכול לעבוד בכל העבודות, מלבד בעבודת מוֹשֶׁה.

ג. הפסח

בערב פסח באו אל משה אנשים שטבלו באותו היום לטומאתם, ושאלו למה יגרע חלקם שלא להקריב פסח. ה' אמר למשה שהם יעשו פסח-שני ביום י"ד באייר, וכך יעשה לדורות כל טמא או שהיה בדרך רחוקה. כאן מצוה ה' למשה כמה מדיני הפסח, שלא להותיר ממנו עד בוקר ולא לשבור בו עצם.

ד. המסעות

המסעות במדבר היו על פי ענן ה', ועל פי משה שהיה אומר 'קומה ה', כשהשבתים נסעו על פי סדר מיוחד, וארון ברית ה' נוסע לפניהם. כשנסעו מהר סיני הפציר משה בירתו שלא יעזבו.

ה. החצוצרות

שתי חצוצרות כסף שעשה משה שימשו

מבט על פרשת שלח הבעל"ט:

מה בפרשה: אמנם חלק מרכזי בפרשה עוסק בחטאי דור המדבר, חטא המרגלים, המעפילים, והמקושש, אולם בפרשה זו נלמד גם כמה מדיני הקרבת קרבנות בבית המקדש, לצד מצוות הנוגעות לדורות - הפרשת חלה, ופרשת ציצית.

נושאי הפרשה: המרגלים • תפילת משה לביטול הגזירה • העונש על חטא המרגלים • המעפילים ועונשם • מנחת נסכים • הפרשת חלה • קרבן כפרה על עבודה זרה בשוגג • המקושש • מצות ציצית

חיים של תורה מעלת וחשיבות לימוד חומש ורש"י

פותח הלב לאהבת ויראה

"אדמו"ר הזקן בעל התניא זי"ע אמר פעם: פירוש רש"י על החומש הוא יינה של תורה, והוא פותח הלב ומגלה האהבה והיראה העצמיים, ופירוש רש"י על גמרא פותח המוח ומגלה השכל העצמי".

(ספר היום יום, כ"ט שבט)

הכרת והבנת מושג בתורה

לב לדעת

אלדד ומידד

בפרשתנו מסופר (במדבר יא, כו-כו) שה' הורה למשה לבחור 70 איש שיטיעו לו במשא העם. מתוכם היו אלדד ומידד, שבענוותנותם לא באו לאהל מועד לקבל את המינוי, ובכל זאת נחה עליהם רוח נבואה. בתרגום יונתן מובא דבר פלא, שכאשר גירש עמרם את יוכבד במצרים, לפני שהחזיר אותה, הלכה ונישאת לאליצפן בן פרנץ, נשיא שבט זבולון, ואלדד ומידד היו הבנים שלהם, כך שאלדד ומידד היו אחים של משה רבינו מן האם. ואילו בדעת זקנים מבעלי התוספות, מובא בסגנון אחר, שכאשר ניתנה תורה ונאסרו על העריות, גירש עמרם את אשתו יוכבד שהייתה דודתו, ונשא עמרם אשה אחרת, ונולדו להם אלדד ומידד, כך שהיו אחי משה מן האב. ויש אומרים, שאלדד הוא 'אלידד בן כסלון' - נשיא בנימין, ומידד הוא 'קמואל בן שפטן' - נשיא אפרים.

ועיניים ראות הבנת מילה אחת בתורה

קשאים ואבטחים

כשאנו לומדים בפרשתנו את הפסוק (במדבר יא, ה) אֲשֶׁר נֶאֱכַל בַּמִּצָּרִים חָנָם אֶת הַקְּשָׁאִים וְאֶת הָאֲבֹטְחִים, עלולים אנו לפרש ש'קישואים' הם אלו הנקראים כך כיום והם נאכלים לאחר בישול או אפייה, ו'אבטחים' הוא אותו פרי מרענן שקליפתו ירוקה ובשרו אדום.

אולם רש"י מפרש: 'הקישואים' הם קוקומבר"ש בלע"ז. בלעז רש"י מבאר, שכוונת רש"י לפי האדמה הנקרא בימינו 'מלפפון'.

אולם לגבי אבטחים אין הכרעה בדעת רש"י. כי ברש"י דפוס רומי נכתב: 'מילוני'ש בלע"ז, ויש שביארו (סידור האוננים והמקובלים, מערכת הברכות) שהכוונה ל'מילון', שקליפתו כתומה ותוכו צהוב. אולם בשאר דפוסים נכתב ברש"י 'אבטחים' - בורק"ש, וביאר בלעז רש"י שהכוונה לאבטחים בני ימינו. גם רבינו סעדיה גאון בתרגומו בערבית כתב: אבטחים - 'בטיץ', והכוונה לאבטחים בני ימינו.

ואוניים לשמוע כללי רש"י הק' בדקדוק הלשוני

עלה ונעלה

כשקבל ר' יונתן לידיו להגהה גליונות מתוך ספר תולדות חייו של זקנו ז"ל, הבחין שהעורך כתב: 'בשנות בחרותו בישיבה עלה ונעלה בתורה וביראת שמים...'. כשהבחין במילים 'עלה ונעלה', התלבט אם להשאירם כמו שהן, זאת משום שהוא נזכר בדברי רש"י בפרשת בהעלותך, על הכתוב (במדבר ט, יז) וְלִפְנֵי הָעֲלֹת הָעָם מִעַל הָאֹהֶל, רש"י מפרש את תיבת 'העלות' מלשון סילוק, ורש"י מוסיף שגם הכתוב (פסוק כא) וְנִעְלָה הָעֵנָן, הוא מלשון סילוק.

כלומר: השורש של 'עלה', יכול להתפרש בשני פירושים. כשהוא אמור ב'בנין קל' (שאין בו דגש, ולא תוספת אות לפניו), כמו 'עלה', או 'עלות', הריהו מלשון עלייה, כלומר היפך הירידה. אך כשהוא בא בלשון-כבד ו'בנין נפעל' (דהיינו תיאור דבר שנעשתה בו פעולה, ללא ציון מי עשה את הפעולה), כמו 'העלות' או 'נעלה', הריהו מלשון הסתלקות. אם כן, איך אפשר לכתוב על אדם שהוא 'עלה ונעלה' בתורה? וכי הוא הסתלק בתורה?...

אולם יש שכתבו (הבנת המקרא, לרוו"ה) שדברי רש"י נאמרו רק בעב וענן, אבל בשאר דברים מצינו לשון 'נעלה' במשמעות עליה, כמו (תהלים מ, י) מֵאֵד נִעְלָה, וכן להיפך, מצינו 'עליה' במשמעות של סילוק כמו (בראשית מט, ט) מִשְׁרַף בְּנֵי עֲלִיָּה.

נשיא השבוע:

בצרתן של ישראל

אֶסְפֶּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעֵת פִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵי יָא, וְאֹתָם שְׁאֵתָה מִפְּרִי שְׁנֵתְמִנִּי עֲלֵיהֶם שְׁוֹטִים בְּמִצְרִים בְּעִבּוֹדֶת פָּדָר, וְהֵיוּ מִרְחֻמִּים עֲלֵיהֶם וּמוֹכִים עַל יָדָם, וְכו', עֲתָה יִתְמַנּוּ בְּגִדּוּלְתָן פָּדָרָךְ שֶׁנִּצְטָעְרוּ בְּצִרְתָּן (רש"י).

מדברי רש"י אלו עולה המסר החשוב, אודות החובה להצטער בצרתן של ישראל. כשיהודי רואה יהודי אחר השרוי בצער, אל לו להישאר שווה נפש, אלא לחוש את צערו ולשאת עמו בעול הכאב. כמו שוטים ישראל במצרים שזכו ונעשו זקני העם, כך נהגו גדולי ומאורי הדורות, שעה שידעו על יהודי בצרה, יצא לבם והצטערו בצרתם של ישראל, כאשר נראה במחרוזת הסיפורים שלפנינו.

למה התפלל המגיד מדובנא?

באחת משיחותיו לתלמידים, שח מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זי"ע: מי שעקב אחר סדר יומו של המגיד מדובנא זי"ע, היה מבחין שבין סדר לימוד אחד למשנהו, הוא מפסיק מלימודו ואומר כמה פרקי תהלים בבכיות ומתפלל בדמעות שלישי. מי שראה זאת לראשונה חשב שמא צרה גדולה יש בבית המגיד, אצל אחד ממקורביו ומבני משפחתו, אך מכריז ידעו שמחזה פלא חוזר על עצמו באופן קבוע מדי יום, במשך שנים ארוכות.

הסוד נודע רק כאשר הסתלק המגיד מדובנא לבית עולמו. בעת ההלוויה גילה שמש בית המדרש, שהמגיד ציווה עליו שיודיע לו בחשאי מה קורה בכל יום עם יהודי העיר, האם יש אצלם איזה מכאוב, או צרה ומקרה רע ח"ו. בכל יום הוא הגיע וסיפר באוזני המגיד כי פלוני חולה ושוכב במיטתו, השני איבד את ממזנו בעסק ביש, ורעהו נרדף על ידי השלטון, ועוד צרות שאירעו אצל בני העיר. לכן היה המגיד אומר תהלים בבכיות עצומות, ומכווין לעורר רחמים ולפעול ישועות לאותם יהודים מבני העיר המצויים בצרה ובשביה! כך השתתף בצערם של ישראל מדי יום ביומו!

למה בכה רבי ישעיה?

בתקופה בה נחלה הרה"צ רבי אברהם, בנו יחידו של הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר זי"ע, גילו בני הבית שרבי ישעיה מתייפח בבכי תמרוורים. נכנסו אליו כמה יהודים שהתחילו לנחמו ולעודדו שאין החולי קשה ונורא כל כך, ובעז"ה בנו יקום ויתהלך בחוץ על משענתו. נענה להם הרה"ק בענוות קדשו: אין אתם מבינים לנפשי, לא על בני אני בוכה, אלא

למה לא אבל רבי אלעזר?

על האדמו"ר המקובל הגה"ק רבי אלעזר אבוחצירא זי"ע מסופר, שבמשך כל ימות השבוע היה שרוי בתעניות וסיגופים ורק בשבת היה אוכל מעט לכבוד שבת. בשבת אחת, עת הגישו לפניו את הדג, דחה הרב את הצלחת ולא אכל. התפללה הרבנית מאוד ואף דאגה לשלום הרב, שהרי כל השבוע לא אכל כמעט מאומה, וצריך הוא לאכול כעת לחיזוק כוחותיו. פנתה אליו בשאלה: מה יום מיומיום? מדוע השבת הזאת אתה לא מוכן לאכול? ענה לה הרב: אתמול הגיע אלי יהודי לבקש ברכה בעבור קרובת משפחתו שיש לה מחלה ממאירה בלשון, ה' ישמרנו. איך אני יכול לאכול בלשוני, כשאני יודע שיש יהודי אחר שאינו יכול לאכול?!

למה ישן הגר"ח על הרצפה?

בשנת תרנ"ה, השתוללה שריפה גדולה בעיר בריסק, ומרן הגר"ח סולובייצ'ק זי"ע, רב העיר, לא נח ולא שקט עד שכל הפליטים סודרו על הצד היותר טוב. כל אותם ימים נהג לישון על הרצפה בפרוודור הבית. באומרו: אינני יכול לישון במנוחה על מיטתי, שעה שכל כך הרבה יהודים אין להם קורת גג לראשם והם ישנים על הרצפה...

חכמת התורה

אמרות חכמה ופניני שפר מגדולי הדורות על פרשת השבוע

גדולה, ועל כף אחת נתן אבנים גדולות, ועל כף שניה עלה הלוי, ואחר לחץ על האבן והכריעה הכף, וממילא התרומם הלוי, ועל ידי זה הרים בקל את כל הלויים...

שלא יצטרכו לצדיק...

וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל גִּנְף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ (במדבר ח, יט). שלא יצטרכו לגשת אל הקדש (רש"י)

הגה"ק רבי מאיר מדוויקוב זי"ע, בספרו 'אמרי-נועם', מבאר את דברי רש"י בדרך צחות, על פי המסופר על גביר שהגיע אל המגיד מקונויץ זי"ע. שאל אותו המגיד לשלומו, והלה ענה: ברוך ה' אין חסר לי מאומה. שאל הרבי: אם כן, מדוע באת אלי? ענה העשיר: אכן בשביל כך באתי, שהרבי יתפלל שלעולם לא אחיה נצרך לבוא אל הרבי... זה הרמז בכתוב 'ולא יהיה בבני ישראל גנף בגשת בני ישראל אל הקודש', כלומר, שלא יצטרכו לגשת אל הצדיק הקדוש בזמן צרה וגנף, אלא יבואו מתוך רוב שמחה. מוסיף רש"י ומפרש, שאם אין חסר להם מאומה, מדוע הם ניגשים אליו? התשובה היא: 'שלא יצטרכו לגשת אל הקודש', שבשביל זה גופא יבואו אל הצדיק שיתפלל שלא יחסר להם מאומה ולא יצטרכו לבוא אליו...

יותר קל לבנות...

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ (במדבר יא, י)

מדוע בכו ישראל בטענת 'זכרנו את הדגה וגו' את הקישואים ואת האבטחים' וגו', והרי טעם המן המשתנה לפי מה שהאדם חשב במחשבתו, ואם כן, היו יכולים לחשוב על טעמים אלו? ואמנם רש"י כותב שהמן לא היה משתנה בטעמו לדברים אלו, אבל בדרך צחות יישב אחד הצדיקים, שבאמת היו יכולים לחשוב גם על טעמים אלו, אבל יש אנשים שיותר קל להם להתלונן ולבכות, מאשר להפעיל את הראש ולחשוב אפילו מחשבה קטנה של טעם הדגה...

לויים על המשקל...

וַהֲנִיף אֶהְרֵן אֶת הַלְוִיִּם תְּנִיפָה לִפְנֵי ה' (במדבר ח, יא)

פלא גדול, כיצד היה אפשר בדרך הטבע לאהרן הכהן להניף 22,000 לויים ביום אחד? בספרו 'טעמא-דקרא' כותב מרן הגר"ח קנייבסקי זי"ע, רעיון פלאי בשם אביו מרן 'הסטיפלער' זי"ע:

'בילדותי כשאמאמ"ד זצ"ל למד אתי חומש, הסביר לי כיצד אהרן היה יכול להניף את כל הלויים, כי עשה משקולת

האם בני ישראל במדבר ראו את השמש ואת הירח?

על הכתוב בפרשת השבוע (במדבר י, לד) וַעֲנֵן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם וגו', כותב רש"י: 'שבעה עננים כתובים במסעיהם. ארבעה מארבע רוחות, ואחד למעלה, ואחד למטה, ואחד לפניהם וכו'.' דברי רש"י אלו מובילים אותנו לחקור: האומנם במשך ארבעים שנה במדבר לא זכו ישראל לראות את פני החמה והלבנה, או שמא העננים לא הפריעו להם לראות את צבא השמים.

קידוש החדש – כיצד?

משמו של רבינו-חננאל מובא (רבינו בחיי, שמות פרק יב, ח), הוכחה לכך שקביעת החדשים יכולה להתבצע על פי החשבון בלבד, וגם ללא ראיית פני הלבנה, שהרי כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הענן מכסה אותם, ולא ראו שמש ביום וירח בלילה, ואיך היו קובעים שם את החדשים? אלא בוודאי עיקר המצוה הוא על פי החשבון ולא על פי הראייה.

פחד לצאת

ישאל נא השואל: מדוע לא יצאו חוץ לעננים לראות שם את השמש והירח ולקדש את החדש? אכן התשובה מופיעה בדברי המהרש"א (יבמות עא, ב), שבני ישראל לא מלו עצמם במדבר, כיון שלא היו יכולים להתרפאות בחמה שלא זרחה עליהם בתוך העננים. והוא מוסיף, שגם לא היו יכולים לצאת חוץ למחנה, מפני פחד האיובים, כמו מעשה עמלק.

רצו להשתחוות

דבר פלא מובא ב'מדרש אגדה', וכן ב'מדרש פטירת אהרן' (הובא באוצר המדרשים), שלפי שבמשך ארבעים שנה לא ראו ישראל מעולם שמש וירח, אזי אחרי הסתלקות העננים בפטירת אהרן, כשראו לראשונה את השמש והירח, רצו להשתחוות להם, ולכן הקדים הקב"ה להזהירם (דברים ד, יט) 'זמן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח וגו' ונדחת והשתחוית להם'.

תנאי לפסח

כאן המקום להביא פנינה נפלאה ממשנתו של הגאון בעל אור שמח ז"ע, בהערותיו שנדפסו בשו"ת זרע אברהם (סוף סימן ו). שמבאר את דברי רש"י בפרשת השבוע (במדבר ט, א) שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח הראשון. ומדוע באמת לא הקריבו פסח ארבעים שנה? אלא, מחדש האור שמח (על פי המכילתא בפרשת בא), שאחד מהתנאים לקרבן פסח הוא, שהחודש יהיה מקודש דווקא על פי עדים שראו את הלבנה, אבל אם קידשו רק על פי החשבון, אי אפשר להקריב קרבן פסח! וכיון שבמדבר לא ראו את הירח ולא היו יכולים לקדש

החודש על פי הראייה, לכן לא הקריבו פסח!

לעומת זאת, מביא האור-שמח 'תוספתא' מפורשת במסכת ראש השנה (פ"א ה"ב), שבמדבר היו מקדשים החודש על פי עדים שראו את הלבנה, ואם לא באו עדים ביום ל' אלול, ונקבע ראש השנה ביום ל"א, אזי המן שירד בכ"ט באלול היה נשאר קיים שלשה ימים עד יום ל"א. גם במנחת חינוך (מצוה ד') כתב בפשטות: 'ובודאי משה רבנו ע"ה ובית דינו במדבר קידשו חדשים ושנים על פי הראייה'.

שבט דן – פסולים לעדות

באחד משיעוריו, העלה הגה"ק בעל שפע חיים מצאנו ז"ע שאלה מעניינות: הלא מבואר בתרגום יונתן (במדבר כב, מא, ועי' רש"י שמות כה, יח) ששבט דן עבדו עבודה זרה, והיו העננים פולטים אותם, ואם כן, היו יכולים לקדש את החודש על פי עדים משבט דן שראו את הירח חוץ לעננים? בהמשך השיעור הציע תירוץ, שאולי היו שבט דן פסולים לעדות, יען כי הם היו עובדי עבודה זרה.

וחם השמש ונמס

שאלה נוספת יש להעלות מפסוק בפרשת חמון (שמות טז, כא): 'וחם השמש ונמס'. וכן מדברי רש"י שם (פסוק יד): 'זאת שכבת הטל וגו' - כשהחמה זורחת עולה הטל שעל המן לקראת החמה', הרי שהיתה החמה זורחת במדבר.

הערה זו מיישב הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א בספרו 'טל חיים' (סימן לד), שהמן היה יורד סביבות המחנה, מחוץ לענני הכבוד, ושם היתה החמה זורחת על המן. אלא שמעתה תמוה: אם אכן היו יוצאים חוץ לעננים ללקט המן, הרי היו יכולים לצאת גם בלילה לראות הלבנה. [ואכן כבר הזכרנו לעיל מדברי המהרש"א שהיו יראים לצאת מהעננים מפחד האיובים, ודוחק לומר שרק בלילה היו יראים מהאיובים].

חמימות השמש

אם כי יתכן ליישב בפשטות, שגם אם העננים כיסו את ישראל והם לא ראו את השמש, בכל זאת נאמר 'וחם השמש ונמס', כי חמימות השמש חדרה את מעטה העננים, כדרכו של עולם שחום השמש יכול לחדור גם לתוך אהל סגור.

הוקשה נגד השמש

גם יש להעיר לכאורה מהכתוב בפרשת בלק (במדבר כה, ד) 'קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש', ומפורש שהיה השמש זורח במדבר. אכן כבר כתב שם רש"י ז"ל: 'הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו', הרי שהיה זה מקרה חד-פעמי שנעשה חור בעננים שהתקפלו, וכך ראו את החמה.

המתפלל על חולה, האם צריך להזכיר שמו ושם אמו?

בפרשת השבוע אנו לומדים את הפסוק (במדבר יב, יג) וַיִּצְעֶק מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר אֲלֹל נָא רַפָּא נָא לָהּ. על כך אמרו בגמרא (ברכות לד, א) שכל המבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו של החולה, שנאמר א"ל נא רפא נא לה, ולא הזכיר משה שמה של מרים.

שלא בפניו

המגן אברהם (סי' קט, א) מביא להלכה את דברי הגמרא שהמבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו. אולם הוא מביא בשם המהר"ל, שזהו רק כשמתפלל בפניו של החולה, אבל כשמתפלל שלא בפניו, צריך להזכיר את שמו, והובאו הדברים גם במשנה ברורה (סק"ב).

שם האב או האם

כאן לא כתבו המגן אברהם והמשנ"ב אם להזכיר גם את שם הוריו של החולה, אבל בסימן קט"ז (ס"ק ג) כותב המשנה ברורה בשם האליה רבה: 'ויאמר רפא נא פב"פ רפואה שלמה'. ובחלק מהדפוסים החדשים של המשנה ברורה פתחו

את ראשי התיבות פלוני בן פלונית.

ואכן, המנהג ברוב המקומות כשמתפללים על חולה להזכיר את שם אמו, כמו שכתב בפנים יפות בסוף פרשתנו ז"ל: 'כבר אמרו חז"ל (שבת סו, ב) שכל הלחשים והתפילות וקיום בריאת הגוף, הוא בשם אמו'. אך יש קהילות ועדות הנוהגות גם בתפילה על חולה להזכיר שם אביו.

אינו יודע השם

ברם, כתבו האחרונים (אורחות רבנו, ח"א עמ' ס"ד, בשם החזו"ן איש; יביע אומר ח"ב או"ח סי' י"א) שכל זה הוא לכתחילה על צד היותר טוב, אבל אין בזה קפידא, ובפרט כשאין יודעים את שם האם, אפשר לומר שם האב, או שם החולה בלבד בלי להזכיר הוריו.

הלכה למעשה

המתפלל בפניו של החולה, אין צריך להזכיר שמו, אבל שלא בפניו צריך להזכיר שמו ושם אמו (ויש נוהגים שם אביו), ואם אינו יודע שם הוריו יזכיר שם החולה לבדו.

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

החוט המקשר: פרשת המנורה

שראה זכריה בנבואה: מנורת זהב ואצלה שני זיתים והשמן זב לתוך המנורה, כסימן שכשם שהמנורה נעשתה מאליה, כך מלך המשיח ימשול בישראל, לא בחיל ולא בכח אלא ברוח ה'. ויש מפרשים שזה רמז על גמר בנין בית המקדש השני בתפארתו.

מנהג האשכנזים והספרדים: ספר זכריה מפרק ב' פסוק י"ד, עד פרק ד' ומסיימים אחרי פסוק ז'. מנהג התימנים: מסיימים בפרק ד' אחרי פסוק ט'.

פרשת בהעלותך פותחת במצות הדלקת המנורה, ומכאן נקשר החוט אל הפטרת השבוע בנבואת זכריה הנביא, שראה במראה הנבואה מנורת זהב ושבעה נרותיה.

תחילת ההפטרה עוסקת בנבואה שנאמרה לזכריה, אודות שיבת השכינה לציון בגאולה העתידה. בהמשך מובאת תוכחת מוסר מאת מלאך ה' אל יהושע הכהן הגדול, על התנהגותם השלילית של בניו, לצד הבטחות נפלאות אם יחזרו למוטב. בהמשך מובא המראה

עומקה של תורה עומק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

תש כוחו כנקבה – מה הרוכחה?

עושה אותי כנקבה

הרא"ם מבאר שיש לפרש את הכתוב כך: 'ואם קָכָה' - אם תביא עליהם פורענות, אזי במדרגת 'אָת' דהיינו תושש כנקבה, 'עֲשֵׂה' - עושה אותה אותי.

מצד המקביל

הט"ז בדברי דוד מבאר, שאצל הקב"ה מצד עצמו ח"ו לומר שיש שינוי בכוחו, אלא לענין השפעה שמשפיע לתת טובה לבני אדם, וזה תלוי במקבלים, דהיינו שאם הם צדיקים אז הם מוסיפים כח וגבורה לענין שהקב"ה יכול להשפיע בלי מעצור מצד מדת הדין, אבל כשאִינם זוכים אזי מחלישים כח ההשפעה של הרחמים, מצד מדת הדין, ומאחר שההשפעה מלמעלה תלויה בכח המקבלים, לכן אמר שתש כחו של משה, ובזה נחלש גם כח ההשפעה של מעלה עד שאמר משה כלפי מעלה - 'אָת' עֲשֵׂה לִי'.

רש"י הקדוש כותב בפירושו על הכתוב בפרשת השבוע (במדבר יא, טו) וְאִם קָכָה אָתְּ עֲשֵׂה לִי הֲרֵגָה נָא הָרֶג, וז"ל: 'תשש כחו של משה כנקבה כשהראוהו הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם'.

כל מפרשי רש"י תמהים ושואלים: הרי את המאמר 'אָתְּ עֲשֵׂה לִי', לא אמר הקב"ה אל משה, אלא אליהו, משה אמר זאת אל הקב"ה ודבר כלפי מעלה בלשון נקבה, ואם כן, איך מוכח מכאן שכוחו של משה תש כנקבה?

לא יכול לנמור

יש מהמפרשים שתירצו (רא"ש; חזקוני) שבגלל שתשש כוחו של משה, לא היה יכול לסיים ולומר את כל המילה 'אָתְּה', אלא היה יכול לומר רק תיבת 'אָתְּ', וזו ההוכחה לחולשתו.

מדור תורתך ששניו מופיע במערכת מדי יום שני - ניתן להשיב על החידות עד יום ראשון בשעה 24:00 ב'נדרים פלוס' או בקו 'קול התורה' שלווח 7 היות ומתקבלות המוני תשובות במערכת, מחמת קוצר היריעה אנו עורכים ומפסמים את המציאות בלבד | בין המשיבים וכונה מתקיימת הגרלה שבוטרי: יסוף עדת = 200 X 3 זוכים חידוד בפרשה - 100 שבוטי: 3 X זוכים | כמנוח בקופסה - 150 X 3 זוכים

הר סיני

היכן אנו מוצאים בפרשת השבוע, בחומש ו/או ברש"י:

א. שבהר סיני שמע משה את פרשת המועדים. | ב. שבהר סיני היו אנשים שנהגו לקלות ראש. | ג. שבהר סיני ציוה ה' למשה לפרוש מהאשה. | ד. שהר סיני נקרא בשם: 'הר - יהו'ה'.

כבוד חברך

בפרשת השבוע נאמר (במדבר יב, יא) וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי. באחת הפרשיות בחמשה חומשי תורה מוכיח רש"י מהפסוק הזה את הכלל של 'הי כבוד חברך כמורא בך', 'הרי אהרן גדול ממושה ועושה אותו כרבו וקורא לו אדני'. היכן הם דברי רש"י אלו?

פרשת במדבר

[illegible]

המערכת הוצפה באלפי תשובות נפלאות פרי עטם של הלומדים החשובים שליט"א. מתוכם נציג כאן תקציר של חלק מהתשובות:

א.א. האמת שרבו גדול במעלה יותר וגם בדיני אבידה הוא קודם לאביו, אבל זהו המושג ההיחיד שאין הוא שאלו כמחשב ייחוס ותולדותם' ממשכבם אחר רבם, וזה שנתחדש בכל מחשבם כאילו ילדו. וזה מועיל גם לענין שיכול לכתוב ובעליו בשטר "בני" או מקרי מוזיק וכשר (ש"ח סוף ט"ו מ"ב). או לגבי אמירת קדיש אחרי רב (כפי שהארכים בשו"ע תורה ודרכה).

ב. ויש שכתבו (חכמת שלמה ריש אבן העזר) שגם לענין מצות פרו ורבו מקיים על ידי המלמד את בן חברו תורה, וזה נתחדש רק כאן מה שלא למדנו ממה שאמרו שרבו קודם לאביז לפי הביאו לחיי העולם הבא.

ג. אבידת רבו קודמת רק ברבו מובהק (לדעת רבי יהודה), ואילו כאן נאמר 'כל המלמד' את בן חברו תורה, וזה מרבה כל רב גם מי שאינו רבו מובהק.

ד. הכוונה שיש לו את שתי המעלות יחדיו, שגם הביאו לחיי העולם הבא, וגם כאילו ילדו והביאו לחיי העולם הזה. ואין זה מיותר עבורו שתהיה לו עוד מעלה, כדרך עשיר שיש לו אלף והובים ששמה גם בעוד מאה.

ה. וביתר ביאור: כי אף שלגבי אביה רבו קודם לאביו, אבל יש דינים מסומים שיש רק באב כגון כל דיני כיבוד אב ואם, ולא היו נוהגים דינים אלו ברב בגלל הסברא שהביאו לחיי העולם הבא, רק בגלל החידוש של כאילו ילדו.

ו. ובסגנון אחר: רבו קודם לאביו רק באביו שלא למדו תורה, אבל אביו שהוא גם רבו, אבידתו קודמת לרבו כמבואר שם בב"מ, הרי שלנו שיש מעלה וחסידות כאשר הוא אביו וגם רבו.

ז. בדברי הגר"א בכמה מקומות מבואר שרבו שלמדו תורה הוא בחינת לידה

**פרי עטם של לומדי תורה
שבכתב מרחבי תבל**

אליהו ג.

בבשבת קודש ערב פסח אחר תפילת מנחה גדולה, יושבתי בבית ואמרתי את 'סדר קרבן פסח' כמנהגי בכל שנה. אך השנה היה זה בצורה אחרת ונעלה לגמרי. השנה, לאחר שהלאשונה למדתי היטב את פרשיות ויקרא וצו עם פירוש רש"י, והתחלתי להבין את אופן הקרבת הקרבנות, קראתי אאת הפסוקים ואת הדינים של הקרבת קרבן פסח, ודמעות של השתוקקות לבנין בית המקדש בצבצו בעיניי. הרגשתי שככמי שנוכח במעמד של הקרבת קרבן פסח, והתעוררו בקרבני כיסופים ורגשי קודש לבנין בית המקדש. בזכות הלימוד חומש ורש"י זכיתי גם לקרוא את סדר קרבן פסח עם הלב והנשמה, ולא רק מן השפה ולחוץ.

בתפילה שנזכה בקרוב ממש לבנות בית המקדש במהרה בימינו. י.ק.

בחינה עצמית בפר' השבוע עם פירש"י

[illegible]

שמות הזוכים בהגרלות

פרשת בהר - בחוקותי

הבה"ח יצחק דוליו - ירושלים, אוצר התורה
 יניק והכינס אברכים וידי - בית שמש, שוועת משה
 הרב שלמה דיויד - ביר עילית, צפ מנחם
 הבה"ח יצחק גלעד - בית שמש, תהלת שלמה
 הרב חזקאל ברינגנו - ביר ברק, באיאן
 הרב יוסף עקוב בני מרשקוביץ - ירושלים, כולל ממתביתא
 הבה"ח יעקב פורני - בני ברק, מרוביז
 הבה"ח נתן נחו - בני ברק, מל תורה
 הרב אהרן אלכנס - ירושלים, בית ישראל גור
 הבה"ח משה שמואל ווינברג - ירושלים, סלונים
 הרב יחזקעל שטעטק - בני ברק

יניק וזכים ויחזקאל קוט - ירושלים, מנחת ויחזק
 הרב אליהו קרויז - בית שמש, אש דת למו ברסלב
 הרב מרדכי טורנהיים - בית שמש, אור לשרים
 הבה"ח אליהו אלכסנדר קנטור - ירושלים, תפארת יעקב
 יניק וזכים אברהם כהן - אופקים
 הרב מנחם כהן - בית שמש, עולת חן
 הרב יעקב ברוך הכהן טראט - מבריה, ליבו חפץ מאורות רפאל
 הרב מאיר לוי - ירושלים, מעלות שמואל
 הרב חיים חוראלי ויהודי - ירושלים
 הרב משה הרצוג בצלצליץ - עדר
 הרב שמואל שלינגר - בית עילית, רעיולי
 הרב חייאל גומבו - ירושלים, עטרת שלמה
 הרב בנימין יוספי - בית שמש, זכור הנריאל
 הבה"ח יואל אריקס - בית שמש
 הבה"ח משה פרישמן - מודיעין עילית, אהל יוסף
 יניק וזכים פנחס אליהו זאקס - מודיעין עילית
 יניק וזכים ישכר רובין - מודיעין, מנחת ויחזק

יניק וחכים דוד ברזילי - אופקים, חניכי הישיבות
הרב יהושע מלר - מודיעין עילית, כולל רצופות
יניק וחכים יהודה רוזנבאום - מודיעין עילית
הרב אברהם יהושע בילר - בית שמש, סלאנים
יניק וחכים אברהם ברזילי - בני ברק, רוזין

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל: gts025002018@gmail.com | לקבלת הניוזלטר היומי ts025002018@gmail.com